

מין וממון-מעמדה הפוליטי והחברתי של הזנות

הנרייט דהאן קלב ואיילת כרמי

Sex and Money: The Social And Political State of Prostitution

7659 מילים

"מין וממון: מעמדה הפוליטי והחברתי של הזנות"

הנרייט דהאן קלב, איילת כרמי

הזנות היא פועל יוצא של קשר בין מין ובין ממון. לכך היבטים היסטוריים ותרבותיים שונים. כוחות רבים נוטלים חלק בכלכלתה ובקיומה של הזנות. במאמר נבחן את חלקה של המדינה בשליטה על הציר מין-ממון. נעמוד על הבחנות פוליטיות בין מיניות "טובה" ומיניות "רעה" ונציע הסברים לצורך של המדינה בהבחנות אלו.

נראה את מאפייני הפוליטיזציה של הזנות באמצעים של **פיקוח ומיסוד**. בין מרכיבי הפיקוח, נימצא את השימוש באמצעים העומדים לרשות המדינה: חקיקה ורפואה, כליאה בכפייה בבתי חולים; ענישה על ידי המשטרה ומערכת המשפט ורישום פלילי; רדיפה, תיחום במרחב מסוים, תיוג על ידי לבוש וסממנים חיצוניים אחרים, הפקעת ילדיה של הזונה ושליטת זכותה לאימהות. העיון בהיבטים אלה מוליך למסקנה הפרדוקסאלית שהמדינה אינה מעוניינת בחיסול ומיגור התופעה אך גם אינה מעוניינת בהפיכתה ללגיטימית, או מוסרית. המדיניות המתבקשת כדי להתמודד עם התופעה, גם היא פרדוקסאלית, הימנעות ממדיניות. לא מדובר כאן בציפייה שהמדינה תמגר את הזנות אלא שתסיר את רגלה מן הציר מין ממון ומן המונופול שלה על הגדרת המיניות כ"טובה" או כ"רעה". הנובע מכך הוא שלא בזנות צריך לטפל, אלא בהחזרת מיניותן של נשים לשליטתן של הנשים עצמן. מסקנה זו ישימה לבני כל המינים.

מילות מפתח: מיניות "רעה", מיניות "טובה", מדינה, זנות, פיקוח.

Sex and Capital: The Social And Political State of Prostitution

Abstract

Henriette Dahan Kalev an Ayelet Carmi

Prostitution is the result of the association of capital to sex. This has diverse cultural and historical aspects. Different forces are involved in the prostitution's advocating. In this article we explore the role of the state in controlling the sex-capital path and explain how and why it constructs distinctions between "good" and "bad" sexuality. We discuss politization of prostitution by means of control and institutionalization through legislation, medicine, imprisonment, hospitalization, persecution, exclusion and deprivation of prostitutes from motherhood. While discussing these methods we come to the paradoxical conclusion that the state is not interested in the eradication of prostitution neither is it interested in legitimizing or moralizing the phenomenon. Following this paradox we suggest that in order to cope with the prostitution the state should, also paradoxically, abstain from policy making whatsoever. The problem does not lie in sexuality being "good" or in "bad" but rather in the state's monopoly over women's sexuality. Hence the implication is to reconsider women's sexuality as exclusively the women's own domain. This conclusion is valid to all sexes.

Key words: "good" sexuality, "evil" sexuality, the state, prostitution, control.

הקדמה

הזנות היא תופעה הקושרת בין מין ובין ממון. לכך היבטים היסטוריים ותרבותיים שונים. עם זאת אין הזנות האופן היחיד בו נקשרים מין וממון. גם נישואין מוסדרים כוללים הסדר פורמאלי הקושר מיניות וממון. במאמר זה אנו בוחנות היבט אחד של הקשר, את הקשר החושף את חלקה של המדינה בכינונו של ציר זה. טענתנו היא ששליטתה של המדינה על מין ומיניות מתהווה בתהליך שמגמתו יצירת קווי חיץ ותיחום בין מיניות "טובה", לגיטימית ומוסרית ובין מיניות "רעה" המוחזקת כבלתי מוסרית. יצירת חלוקה זו עניינה בהבחנות פוליטיות בין מיניות "טובה" ומיניות "רעה". מיניות "טובה" תתקבל על ידי המדינה ככזו כאשר הקשר מין-ממון נעשה תחת פיקוח המדינה ועל פי הסדרים חוקיים שנתינה, אזרחיה מקבלים עליהם. מיניות "רעה" היא מיניות שנקשרת לממון שלא במסגרות חוקיות ולגיטימיות וזו עלולה לערער על מונופול המדינה עליה. על כל פנים היבטים אלה הם היבטים פוליטיים של הקשר בין מין ובין ממון, כפי שנראה במאמרנו.

אופייה הפוליטי של הזנות עולה מתוך פיקוח ומיסוד באמצעות מוסדות המדינה, החוק, המשטרה, מוסדות החינוך ועוד. **פיקוח ומיסוד** של תופעת הזנות לצורותיה שררו תמיד, אף כי לא תמיד עלו זה בקנהו של זה ופעמים אף עמדו בסתירה. פעמים פירושו של הפיקוח היה דווקא להכניס את הזנות תחת כנפי החוק ולמסדה (אוסטינובה, 2005, עמ' 39-30; דאור, 1990, עמ' 13; לסלי דין ג'ונס, 2005, עמ' 40-50), אך לעיתים, פיקוח יכול היה להיות גם הוצאתה אל מחוץ לחוק ואיסור מיסודה (פלג, 2005, עמ' 62-21) (דאור, 1990, עמ' 13-15). בכל צורה ופרקטיקה בה עסקו נשים (וגם גברים) בזנות, היא העסיקה את מוסדות החוק והסדר והייתה נתונה תחת פיקוח (רוברטס, 2006, עמ' 264-267). בין מרכיבי הפיקוח, לא בחלה המדינה באמצעים העומדים לרשותה על מנת לשלוט לפקח ולמשטר את הזנות: חקיקה (דאור, 1990, עמ' 13-15); (דין ג'ונס, 2005, עמ' 40-50); (אוסטינובה, 2005, עמ' 32-30) (פלג, 2005, עמ' 62) (רפואה (רוברטס, 2006, עמ' 284-280), כליאה בכפייה בבתי חולים (שם, שם); ענישה על ידי המשטרה ומערכת המשפט ורישום פלילי (שם, שם) (לבנקרון ודהאן, 2003, עמ' 12-16); רדיפה, תיחום במרחב מסוים (דאור, 1990, עמ' 14) (אוסטינובה, 2005, עמ' 30), תיוג על ידי לבוש וסממנים חיצוניים אחרים (דאור, 1990, עמ' 13), הפקעת ילדיה של הזונה ושליטת זכותה לאימהות (רוברטס, 2006

עמ' 283-284). זאת בנוסף למובן מאליו, אלימות פיזית ומינית מצד רשויות החוק (בראונמילר, 1980 עמ' 279,354) (רוברטס, 2006 עמ' 279-280), בעיקר המשטרה, מעבר לאלימות לה חשופות נשים שעוסקות בזנות מצד הלקוחות והסרסורים (בראונמילר, 1980, 279,354) (זומר, 2000).

פרספקטיבה היסטורית כפי שהיא עולה מהספרות הנזכרת מלמדת על החיבורים הללו בהקשרים פוליטיים של מיסוד ופיקוח. לפיקוח ולמיסוד של הקשר מין ממון ולשמירה על קהילה מפני תוהו, יש גם רבדים סמויים המכוננים אותו ועולים מתוך מיתוסים (דגלס, 2004, 117, 28-29) ותפישות דתיות (אברבנאל, 1994 עמ' 15-16) (אזרחי וגפני 2005, 30-37) (פייג וישניא, 2005 עמ' 6-7) (גרובר 2005, עמ' 29) (Kristeva, 1997 pp. 302-319) (. אלו משמשים כתשתית תרבותית, עיתים מודעת ועיתים מוסווית, להצדקתה של תופעת הזנות על ידי המדינה.

המאמר שלפנינו מוקדש לבירור תפקידה של המדינה בכינונו של הציר מין ממון ובאופן בו ניבטת ההבחנה בין מיניות "טובה" ומיניות "רעה" פעמים בבירור ופעמים במעומעם. להבחנה בין מיניות "טובה" ומיניות "רעה" משמעות רבה בכינונה של הזנות ולמעשה היא טומנת בתוכה את אחד המניעים לכלכלת הזנות. הבחנה זו חוצצת בין מיניות בתוך מוסד המשפחה ובין מיניות בלתי לגיטימית המתקיימת כזנות. בירור זה נקיים דרך דיון בהיבטים של מיניות "טובה" ומיניות "רעה" ובקשרים בין מין ובין ממון כפי שהם מוצגים על ידי פרידריך אנגלס (1940) בתיאוריה שלו על מוצא המשפחה. בהמשך נדון בדינאמיקה של ציר זה במאה העשרים לאור התפתחותה של הרומנטיקה כפי שהיא עולה ממחקרה המחדש של אווה אילוז (2002) ונמשיך בעיון בהתרופפות כוחה של המדינה לאור תהליכי גלובליזציה וגילוייה בארצות שונות, בהן בישראל, והשפעתם של תהליכים אלה על הקשרים בין מין ובין ממון ובאופן ספיציפי על הזנות. לאורכו של כל המאמר נעין בדרכי המיסוד והפיקוח שהמדינה מבקשת להטיל על המיניות, בין שהיא מגדירה אותה כטובה ובין שהיא מגדירה אותה כרעה וכן לחלץ מתוך הניתוח את הפונקציות שלשמן מוטלים המיסוד והפיקוח. הדיון שלפנינו אינו סקירה היסטורית. מטרתו היא להתוות מעין מודל שישקף את טענותינו באשר ליציבותו של הציר מין-ממון כפועל יוצא של שליטה ופיקוח פוליטי עליו. תחילה נפנה לבירור השורשים הקדומים בהם נטוע הפיקוח הפוליטי על הזנות ונעמוד על אחדים מהם.

מניעים קדומים לפיקוח ולמיסוד הזנות

הקשרים המיתולוגיים והדתיים של המושגים זוהמה, טומאה, טוהרה, ניקיון, סדר וכאוס מזינים תפישות של מיניות על שתי פניה: כמזוהמת וכנקייה, מיניות פרועה ויצרית, מיניות שמודגמת בהתנהגות בלתי מרוסנת ומיניות שמוכפפת לפריון. יסודות טומאה וטוהרה

חורגים מעבר להוראה האישית לסובייקט האינדיבידואלי הנשי, או הגברי, ויש להם השלכות מכרעות על טהרתה (או טומאתה) של הקהילה כולה (דגלס, 2004, עמ' 28-29). לפי זה היסודות המיתולוגיים מתוכם ניבטת תופעת המיניות הפרועה מצביעים על שורשים עמוקים של פחד ממחלות, זוהמה ותוהו. מרי דגלס, שדנה בהיבטים מיתולוגיים של טוהרה וטומאה מצביעה על מיניות פרועה כמקור של זוהמה, מחלות וסכנת תוהו. (דגלס, שם עמ' 67-81). ארגון הקהילה בהקשר זה מגייס את הכאוס והלכלוך על מנת לסמן את גבולות הסדר והטהרה, אך מחויב בו בזמן לעמוד על המשמר שאלו לא יחלחלו לתוכו. במילים אחרות, כדי למנוע פתח לכאוס על ידי השארתו מחוץ לגבולות הסדר יש צורך בפיקוח ותיחום ושמירה על הגבולות ובכלל זה על גבולות המיניות. לפיכך מוגדרת המיניות גם היא במונחים של טוהרה וטומאה, כלומר מיניות "טובה" ומיניות "רעה". בנקודה זו מתחולל המהלך הראשון לפוליטיזציה של תופעת הזנות החיבור בין מיניות ובין ממון באמצעות פרקטיקות כגון נישואים וזנות שהם חלק מאותו דבר המסדיר יחסי מיניות וממון.

סדר ותוהו והמיניות שביניהם

התיחום והשמירה על גבולות הסדר מעמדם הוא מעמד של חוק שיש להגן עליו ולקיים אותו (שם, שם). מהלך זה מייצר מובלעת אליה מודחקים הגורמים מפירי הסדר, אלה שאינם שייכים לסדר. הם מורחקים ומבודדים אף כי הם ממשיכים להתקיים בתוך קרביה של "החברה הבריאה". באופן פרדוקסאלי מיגורם אינו רצוי מאחר והם מסמנים את הגבול ומאפשרים את סימונו של התחום בו מסתיים הסדר ובו עלול להתחולל מעבר אל הכאוס (Agamben, 1997, p. 357). מתווה זה של היחס בין סדר לכאוס אינו הפונקציה היחידה אותה ממלאת תופעת הזנות ויש לה פונקציה נוספת של אירגון הסדר ולא רק תיחומם. הזנות לא רק מסמנת הבחנה בין מיניות "טובה" ומיניות "רעה" אלא גם תורמת לארגון ההבחנה באופן היררכי כך שמיניות מופיעה על פי סדר יורד לפיו, מיניות במסגרת הנישואין כשהיא מוכוונת פריון היא מיניות "טובה", כשהיא בתוך הנישואין היא עדיין "טובה", כשהיא הטרוסקואלית היא "טובה", אולם חריגות מאלה הופכת את המיניות ל"רעה". בתחתית הרשימה מצויה המיניות המופעלת בעבור הפקת ממון, שלא על פי החוקים. ניתוח זה נדון בהרחבה במאמרה של גייל רובין והרשימה רחבה בהרבה מהמוצגת כאן. על כל פנים היא מכוננת את היחסים ההיררכיים שעל פיהם מוסדרת המיניות. (Rubin, 1993, pp.3-44).

הדיון על טומאה וטוהרה של מיניות דרך הגוף האנושי, אצל חוקרי מיתוסים והוגות מגדר כדגלס ורובין מזהה את הגוף כאתר בעל משמעויות קהילתיות ופוליטיות. אתר חיוני המחבר בין הסובייקט לקהילתו. מכוח זה נגזרים הסדרים לפיהם יש לקהילה עניין לפקח על הגוף ועל מיניותו. כלומר, צרכיהם המיניים של בני אנוש, אינם עניינם בלבד אלא הם עניין שיש לו השלכות על הקהילה ולפיכך רוצה הקהילה לפקח על דרכי תפקודו. נקבי הגוף בהקשר זה משמשים נקודות שליטה שקובעים את הכניסה או היציאה מן הקהילה. שלמות גופנית

מסמלת חלק מבריאאות וקשר נכון וטהור עם החברה והיא חלק מטקס שיש לו היבטים אישיים וחברתיים בו זמניים (דגלס, שם עמ' 29, 159-117). בחברות מסורתיות ניתן עדיין לזהות גילויים של הגוף והמיניות כאתרים פוליטיים מובהקים המכוננים את הקשר מין ממון. חדירה לגופן של נשים בחברות מסורתיות למטרות מין מתקיימת תוך פיקוח חמור של פרנסי הקהילה על שמירת הכללים שנקבעו מקדמת דנא. אקט המשגל לעולם אינו רק אקט ביולוגי שעניינו סיפוק צרכים ודחפים מיניים. הוא משוקע כל כולו בעולם של משמעויות חברתיות ותרבותיות עמוקות (מילט, 1970, עמ' 109-68) וכך הוא מופקע מתחום היחיד. המשגל מסמן נקודת חדירה למערכת החברתית ולהתקבלות בתוכה בכפוף לאופן התנהלותו (דגלס, שם, שם). אם הוא מתקיים על פי הכללים שהחברה מתייבה, מה טוב. אבל משגל המתחולל שלא על פי הכללים מטופל בדרך אחרת שכוללת אפשרות להדרה מן החברה. חדירה לגוף הפיזי במשגל שחורג מן הקודים המקובלים, כמו במקרי קיום יחסי מין שלא בהסכמה, אונס או קיום יחסי מין תמורת ממון שלא במסגרת נישואין מוסדרים ומוכרים סומן על ידי הקהילה, כזיהום הגוף וחילולו. חלוקה קפדנית זו מעוגנת בעובדה שלא מדובר במשגל שכל עניינו סיפוק צרכים מיניים, אלא בעצם היותו קשור בצורה שלא ניתנת להפרדה לשליטה על ממון והסדרת יחסי השליטה. על כל פנים, לא המטמא הוא שנענש אלא הגוף המחולל הוא זה שנדחק מן המערכת החברתית כגוף טמא. כך למשל בעולם המוסלמי עד ימינו. היבטים אלה הם שמשגלים עד כמה המיניות היא עניינם של הקהילה, החברה, החוקים, המדינה ועד כמה היא נתונה למיסוד ולפיקוח.

לסיכומה של טענה זו, המשפחה, יחסי המין, הקשר בין מין וממון הם לפיכך תחומים הנתונים לאחריותה של המדינה, בהיותה הגוף העליון הממונה לשמירה על הסדר, אשר לו מונופול על הפעלתם הלגיטימית של אמצעי אלימות (וובר, 1961, עמ' 8). במאמר מוסגר כאן נעיר שהגם שלא תמיד ברור למה הכוונה במושג "המדינה", ומה משמעותם של הביטויים "הלגיטימציה של המדינה" ו"ההכרה של המדינה" שמתחוללים כאשר היא מנפקת הכרה באמצעים שונים כגון תעודת לידה או נישואין. בדיונינו הגדרת המדינה נגזרת מהיותה בעלת המונופול על הכוחות מארגני הסדר, המעצבים את חיי הפרט והקהילה והשומרים מפני חדירתם של גורמים מפירי סדר (Migdal & Schlichte, 2005).

זונות כפורעות הסדר הפוליטי

נשים העוסקות בזונות נתפשות כמי שפורעות כללים ומפירות את הסדר ומי שנוטלות לעצמן חירות אסורה לצבור ממון תוך שימוש במיניותן שלא על פי הכללים, החוקים וההסדרים הנוהגים בקהילה וקבועים על ידי המדינה. המדינה מפקידה בידי הרב, הכומר, הפסיכולוג, המומחה, הרופא, הקצין, וכמובן הפוליטיקאי את התיחום והפיקוח על ניהול המיניות התקינה ועל הענישה של הסוטים מכך (פוקו, 1996). אלה נוקטים אמצעים מהסוג עליו הצביעה מרי

דגלס, במטרה לסמן את העוסקות בזנות כלכלוך חברתי וכמעבירות מחלות ומעל הכול כמי שמסכנות את הפיקוח על הציר החיוני לניהול חיים תקינים ובריאים של הקהילה החיה במדינה. הגוף, טוען פוקו הוא חלק מן הכלכלה וכלי בידי תהליכי הייצור והפריון. אשר על כן הפונקציות הקהילתיות הללו חייבות להישאר תחת שליטה מליאה של המדינה. גופם ויכולתם המינית של אזרחי המדינה, פוטנציאל הפריון וההולדה, כמו גם כוח העבודה, הם המקור הכלכלי של הפריון והייצור של המדינה ואינם עניינם הפרטי של האזרחים והאזרחיות בלבד (Foucault, 1984 pp. 229-242). במובן זה גופן של נשים ומיניותן הם חלק בלתי נפרד מתהליכי ייצור שהמדינה מבקשת להבטיח את שליטתה עליהם. לפיכך, כשנשים נוטלות חירות לעצמן להפיק ממון ממיניותן נזקקת המדינה, לא רק בשל הזוהמה והסכנה האורבים לחברה, אלא גם בשל זליגת השליטה על הרכוש, הפריון והייצור עליהם היא מופקדת. משום שרכוש וממון והקצאתו, הם יסודות המשפיעים על אירגון הסדר החברתי, ריבודו ותחזוקתו, מבקשת המדינה מונפול בלעדי על הסדרתם.

המשפחה כזירת שליטה על מין וממון

מיניות וקניין פרטי

על הקו החוצץ בין ההגדרות הבינאריות בין מיניות "טובה" ובין מיניות "רעה" על כל ההשלכות עליהם הצבענו עד כה, עמד אנגלס, גם אם לא במונחים אלו, בחקירתו את מוצא המשפחה. אנגלס היה אחד ההוגים הראשונים, שעסקו בארכיאולוגיה של הידע בתחום זה ופרצו את הדרך אל מקורות הקשר, בין קניין ובין שלילת האוטונומיה מנשים. הגם שלא הנשים ואף לא מיגורה של הזנות הם שעמדו בראש מעייניו בעת שעסק בניחות כי אם מיגורו של הרכוש הפרטי. הוא הצביע על היותו של שימוש במין תמורת ממון באופן גלוי וישיר, כעומד לעומת מין תמורת ממון בהליך עקיף ומורכב, המתבצע דרך אכיפת חוקי ירושה שהמדינה מחוקקת, והסדרי ממון כחלק מהתקשרות נישואים, במהלכם ובסופם, קרי מוסד הנישואין והסכמי ממון. מנקודת מבט זו קיומה של הזונה, טומן בחובו סכנה לבעלות על רכוש וממון.

הזנות איננה מופרדת ממודל האישה "ההגונה" אצל אנגלס, אלא היא חלק מאותו רצף המסדיר את הדיכוטומיה בין מיניות "רעה" ל"טובה" על ידי המדינה. דרך מודל המשפחה עולה הזונה בבירור כניגודה דימוייה וייצוגה של אשת משפחה, הרעיה והאם, האישה "ההגונה". ההתייחסות למיניות במסגרת המשפחה, כמיניות "טובה", בהקשר של ניתוחנו ממלאת תפקיד מתודולוגי, שעניינו חידוד המתח בציר שבין מיניות "טובה" למיניות "רעה", במסגרת הפוליטיזציה של הזנות. במובן זה, אין לראות בהתייחסותנו להיבטים אלו כממצים את הנושא שכן, עניינו של אנגלס במשפחה היה רתום לדיון על ירידה לשורשי הגורמים לצבירת הרכוש.

אנגלס הבין נכונה את יסודות המיתוסים ככאלה שנועדו לשרת אינטרסים חומריים, כפי שהמיתוסים הקדומים כמו למשל המיתוס על חווה ולילית (אזרחי וגפני: 30-35) מילא את הפונקציה של פיצול המיניות ל"טובה" ו"רעה" ואת פיצול המגדר בין גבר ואישה. זאת על בסיס השקפתו שההוויה החומרית מעצבת את התודעה המיתולוגית ומכלכלת אותה (אנגלס, 1940, עמ' 53-42).

חרדה מסתתרת מאחורי הכוח המדרבן את התשוקה לצבור רכוש ולארגן סביבו את מוסד המשפחה ההטרוסקסואלית הגרעינית, סבר אנגלס. הגברים, טען, התוו את גבולות האוטונומיה, בתוכה יכולים בני הזוג במשפחה הגרעינית ההטרוסקסואלית לנוע. הם קשרו את המשפחה למערך הפוליטי הרחב של סדר ומשטר והפכו אותה לאבן הבניין הכלכלית הבסיסית, עליה ניתן להשתית חברה ומדינה. אלא שתהליך צבירת הקניין וייצור ההון, הניעו את גלגלי ריבוד המעמד. על מנת שהון ורכוש יזרמו בצורה תקינה בחברה צודקת ועל מנת שרכוש והון יעברו באורח הולם בין הדורות, על המשפחה להיות כפופה לסדר הפוליטי עצמו ולחוקי ירושה, המסדירים את שימור הקניין בידי בני אותו המעמד (אנגלס, 1940, עמ' 42-43).

מונוגמיה והיטריזם

המשפחה המונוגמית, היא המסגרת עליה מופעלים חוקי הירושה והיא המוסד המופקד על התנאים הכלכליים של צבירת הון וקניין. אלא שמשפחה מושתתת לא על תנאי קניין והון בלבד אלא גם על יחסי מין וקשרים רגשיים בין אינדיבידואלים. אולם מנקודת מבטו שאלת קשרי האהבה ויחסי המין לשם הנאה בין האינדיבידואלים במשפחה הבורגנית אינם מהותיים לה (אנגלס, שם, מ' 43). שלטון הגבר במשפחה והעמדת צאצאים, שיוכלו להיות ירשי רכושו האמיתיים, הציבו את הנישואין על קביעות ומונוגמיה. אלא שעקרונות כינונו של מוסד הנישואין מחייבים רק את האישה. מגמה זו לבשה בחברה המערבית המודרנית צורה של מנגנוני שליטה שונים מאלה הגלויים והישירים העולים מן הקודים המסורתיים הדתיים והמיתולוגיים. הפיקוח על הגוף ועל הפריין מעוגנים בהסדרים וחוקים בהם עד היום המדינה מתערבת באמצעות מוסדות בריאות ורווחה ובניהול חיי המשפחה מנימוקים אידיאולוגיים. לדוגמה, במדינה ליברלית תעמוד 'טובת האישה' כאינדיבידואל, בראש, אך עם היווצרותו של מתח בין שליטתה של האישה על גופה ובין היותה בעלת פוטנציאל הולדה, נדחקת מיד "טובה" זו על פני 'טובת הילד', או 'טובת המשפחה'. בעת המודרנית ממחישים זאת חוקי ההפלות במדינות המערב, ארצות הברית וישראל כמו גם טיפולי הפוריות שבמדינת ישראל הם נגישים ביותר, ממניעים של מדיניות לאומית (ברקוביץ, 1999).

מנקודת המבט של הסדר הפטריארכאלי, היו נחוצים כאן שני מוסדות על מנת לשמר את כוחם הכלכלי והחברתי של הגברים, המשפחה והמדינה. (אנגלס, שם: 43). אולם החופש היחסי הקדום ביחסי המין, ממנו נהנו גברים מאז ומעולם, לא נעלם עם התגבשותה של

המשפחה באירופה (אנגלס, שם:44). כדי "לשכנע" גברים, שעדיף להם להיכנס למוסד זה, הכניסה הפטריארכיה את "ההיטריזם" לתוך תחומי הלגיטימציה החברתית. "היטריזם" הוא השם, אותו ייבא אנגלס מיוון העתיקה, (Hetaera - הטאירה - זונת צמרת) כדי לתאר את יחסי המין של גברים עם נשים לא נשואות, בצידו של מוסד המשפחה, מושג שעבר בהדרגה לזנות גלויה, בצורת מוסד הפילגשות. "היטריזם" מכיל בתוכו את הזנות, הפילגשות והפוליגמיה ופועל ככל מוסד ציבורי אחר. הוא ממשיך את החופש המיני הישן לטובת הגברים. הוא לא רק נסבל, אלא אף נתמך ומכונן ע"י המעמדות השליטים ומוסדות המדינה (אנגלס, שם, שם). במצב זה נשמרת תלותן הכלכלית של נשים בגברים, וגופן, מיניותן ופיריון מוכפפים לפיקוח שתמורתו הן זוכות לקיום כלכלי ומעמד חברתי לגיטימי. ניתוח זה של אנגלס את מקומן של הנשים בחברה, המבוסס על התפישה ש"הניגוד המעמדי הראשון שהופיע בהיסטוריה התחיל עם התפתחות הניגוד בין הגבר והאישה בנישואי הקבע, והדיכוי המעמדי הראשון - עם דיכוי מין הנשים על ידי הגברים" (אנגלס, שם, 42) כלשונו, מטשטש מאוד את ההבדלים בין נשים באשר הן, בעיקר הבורגניות הנשואות, ובין אלו העוסקות בפועל בזנות (אנגלס, שם עמ' 48).

מאחר ועניינו של אנגלס התרכז בביקורת על קניין פרטי וצבירת הון, ופחות בהבחנה בין מיניות "טובה" ו"רעה" ניתוח המשמעות של הכוח הפטריאכלי לוקה בחסר. המהפכה החברתית תביא לדעתו להיעלמותם של היסודות הכלכליים של המשפחה הבורגנית, ואז גם ייעלמו גם הצורות השונות של דיכוי הנשים. המהפכה, שמשמעה העברתם של הנכסים ושל כלל אמצעי הייצור לבעלות של כלל החברה, תעלים את הדאגה לירושה ולירישים ואת העבודה השכירה של הפרולטריון, וממילא תעלם גם הזנות. (אנגלס, שם, עמ' 52). המסקנה היא אם כך שהזנות אצל אנגלס מקושרת למצב הקפיטליסטי - חברתי.

מין תמורת ממון במרחב הקומוניסטי

טענה זו תקפה אם מקבלים את התפישה הרדוקציוניסטית הרואה בזנות עבודה ככל עבודה. תפישה המרדדת אותה לאופן של הפקת הממון גרידא בלי לעמוד על הכוחות הפטריארכליים הקושרים את המימד הייחודי שלה למין ולמיניות. אמנם כוחות אלה מתגלים כקושרים בין "כוח ייצור" לבין הקפיטל, אולם יש כאן התעלמות מ"אופני הייצור" המכוננים שני צירי יחסים מקבילים, הציר הקפיטליסטי והציר הפטריארכאלי. אנגלס מניח שעם התפרקותו של הראשון יתפרק גם האחרון (אנגלס, שם, עמ' 57-58). הנחה זו פזיזה מידי כפי שהעיד הסדר הקומוניסטי. המשפחה הגרעינית הרי לא התפרקה בסדר הקומוניסטי. צריך אם כן לבחון את המיניות כפי שהיא עולה מתוך ציר הפטריארכיה ולא להסתפק בניתוח שורשי הבורגנות והקפיטליזם. הישרדותה של הזנות גם במדינה הקומוניסטית העלתה שגם במשטר זה היא שימשה להבחנה בין מיניות "טובה" ובין מיניות "רעה". על פי ניקי רוברטס, הזנות בברה"מ נתפסה כסטייתן של החברות הקפיטליסטיות המנוונות, אשר לעולם לא תוכל להתקיים

באוטופיה הקומוניסטית והיא "מפוררת את אושיות החיים החברתיים" (רוברטס, 2006, עמ' 318). עם עלייתו של הקומוניזם, נקטו השלטונות הסובייטים בתכנית הפרופילקטורה, שבמסגרתה אושפזו הזונות בכפייה, נידונו לעבודת פרך, "חונכו מחדש ברוח הפרולטרית" ולאחר מכן נשלחו לבתי החרושת. על אף הגישה המוצהרת המדינית, המשיכה הזנות להתקיים במחתרת, כמו גם בתי בושת פרטיים, ששירתו את החברי המפלגה בעלי זכויות היתר מהבירוקרטיה הסובייטית (רוברטס, שם, עמ' 318-319). הנובע מכך הוא שגם המעבר לקניין ציבורי, כפי שהיה בברה"מ, לא חיסל את הזנות, משום שהצורך בה, על מנת שתגדיר את התקין, הוא עמוק ורחב הרבה יותר ממאבק המעמדות.

הזנות, שעניינה הוא קיום יחסי מין, או סיפוק גופני תמורת אתנן, נושאת בקרבה את תו הערך הכלכלי כתו המוטבע בגוף הנשים ובמיניותן. במובן זה נשים נושאות באופן מתמיד את פוטנציאל הזנות והן נחשדות כמי שבכל רגע ורגע הן עלולות להפעיל פוטנציאל זה על ידי מהלך פשוט לכאורה של קבלת ממון תמורת מין.

המגמות ההיסטוריות במאות השמונה עשרה והתשע עשרה סימנו את תחילתו של עידן המתירנות המינית והתפתחותה של האהבה הרומנטית. גם בעידן זה לא נעלם ציר הפרדה בין מיניות "טובה" ו"רעה", אך התחולל שינוי מעניין שניתן ללמוד ממנו על התחזקותה של עמדתו של אנגלס, קרי, שמיניות בתוך המשפחה הבורגנית ובזנות הם שני צדדים של אותה מטבע – שניהם עומדים על הקשר מין וממון.

הזנות במערב המודרני

האהבה הרומנטית והקפיטליזם

בעת המודרנית הדיכוטומיה בין מיניות "רעה" למיניות "טובה" מיטשטשת לכאורה, לאור שתי מגמות חדשות שמניבות שינוי בתפיסת המיניות בכללותה. מגמה אחת מאפשרת להכניס לתוך תפיסת המיניות ה"טובה" "נגיעות" של המיניות ה"רעה" באמצעות האהבה הרומנטית הבאה לידי ביטוי למשל, בקיום יחסי מין קדם נישואיים. על היבט זה עומד מחקרה של אווה אילוז ולעומתה, המגמה השנייה מנסחת במונחים פוליטיים את המשגל ומאפשרת להמשיג אותו במונחים של אונס ובכך פותחת את המיניות ה"רעה" לברת השוואה למיניות באשר היא. היבט זה עולה מתוך עמדתה של קתרין מקינון. כתוצאה מהפרדה וטישטוש סימולטנים אלה המונחים "רעה" ו"טובה" מאבדים מכוחם כגדר מוסרית ועל מסלול זה מתבהר האופן בו פוסעת הזנות בעידן הגלובליזציה עליה נרחיב בהמשך.

מאז אמצע המאה ה - 19, נוספה האהבה הרומנטית כגורם מחזק להמשך קיום המשפחה. היא פועלת כשכבה נוספת להסתרת אותם יסודות מישמוע כלכליים העומדים בבסיסו של מוסד זה (אילוז, 2002, עמ' 62-56).

עם שגשוגו של הקפיטליזם, אידיאל האהבה הרומנטית הפך לאופציה לגיטימית, המובילה לנישואים ולקשר מיני בין גברים ונשים (אילוז, שם, עמ' 83-80 ועמ' 187-186). ההכרה

באהבה הרומנטית והאידיאליזציה שלה, העניקה לקיום יחסי מין לפני הנישואין מימד מטהר לנשים הרווקות, מתוך גישה שזהו רק שלב בדרך אל כינון המשפחה (אילוז, שם, עמ' 40). שינוי זה אפשר בחינה של התאמה כלכלית בין בני הזוג, כשהסדר החוזי נקבע על ידי ההורים, או פרנסי הקהילה. התפתחותה של נורמה זו, של הפקעה של בני הזוג את הזכות לקיום יחסי מין בחסות האהבה, מתקיימת זמנית עד שלב בו מוחזרת השליטה למדינה ולסוכניה באמצעות המשפחה חוזה הנישואין וחקיקה. במילים אחרות, לפרק זמן קצר מתקיימים יחסי מין שאינם נתונים תחת פיקוח המדינה באופן כלשהו והזמניות של יחסי המין היא המאפשרת את יכולתה של המדינה לסבול את המצב.

אף כי בתקופה הויקטוריאנית היה באהבה מימד חתרני, שעמד כנגד מוסד הנישואים, בעידן המודרני, עם התערערות גבולות המשפחה המורחבת כיחידה כלכלית, אימצה המדינה הקפיטליסטית את אידיאל האהבה והפכה אותו למוסד צרכני, אשר משמר את הנישואין והזוגיות ההטרסקסואלית. במילים אחרות, בחברה המודרנית, אתוס האהבה אינו עומד עוד בניגוד לאידיאל המשפחה היצרנית, אלא משלים אותו (אילוז, שם עמ' 40, 58, 202). לפנינו מאמץ פוליטי לעמוד על המשמר מפני אובדן הפיקוח וליצור נורמה חליפית המבקשת להפקיע את האהבה כמו גם את המיניות ולהכפיפה לאינטרס הכלכלי. מבחינה זו למעשה דבר לא השתנה. קווי התיחום הנחוצים להתוויית המיניות ה"טובה" אינם נעלמים אלא רק מותווים מחדש בהתאם לשינוי. מהלך זה מציב מחדש את הזנות כמנוגדת וכמאיימת, לא רק על מוסד המשפחה, אלא גם על אוטופית האהבה הרומנטית כאידיאל "חסר אינטרסים" (אילוז, שם, עמ' 81). לא רק נורמה זו, היא חדשה. עם התפתחותן של תיאוריות פמיניסטיות וקוויריות בגל השלישי, אנו עדים לדיון מעמיק במיניות וליוכוח לוהט בסוגיות, הקשורות בתפיסות מהותניות או הבנתיות של מיניות. לתפיסות אלו השלכות חשובות על הזנות כעיסוק שהיה מקובל לזהותו אך ורק עם הסובייקט הנשי. ואולם, ויכוח זה פתח קשת שלמה של אפשרויות יחד עם חתרנות נגד תפיסות פטריארכאליות, המעמידות במרכזן את הפאלוס.

טישטוש גבולות בין מיניות טובה ומיניות רעה

מול המגמה הזאת, שמרחיבה את גבולות המיניות ה"טובה" לתקופה שהיא לפני הנישואים, עומדת מגמה שמרחיבה את גבולות המיניות ה"רעה" ומחילה את הנורמות שלה גם על פורנוגרפיה ואונס ובכך מפיתה רוח חיים מחודשת וגלויה בתפיסה העתיקה הקושרת מיניות ומסחר. (מקורה של המילה פורנוגרפיה היא במילה פורנה, כלומר זונה ביוונית. אוסטינובה, 2005, עמ' 30). הדבר בא לידי ביטוי בגישות משפטיות שמראות כיצד אונס ופורנוגרפיה הן רק חלק מהשיח סביב הזנות. סוגיות אלו, פיתחה, המשפטנית וההוגה קתרין מקינון. גם היא מסכימה שקו הגבול בין מיניות "טובה" למיניות "רעה" מטושטש. אולם אין בכך כדי לטעון שהפיקוח היטשטש, נהפוך הוא, הסדר הפוליטי הגלובלי המתרחב נמצא מכיל תופעות המכשירות "מיניות רעה" בחסות המדינה כפי שנראה בהמשך. במאמרה

"הנאה תחת פטריארכיה" היא מסבירה שהמשגל בחסות הפטריארכיה אינו שונה מאונס (מקינן, 2006 עמ' 83). חיבור זה בין משגל לאונס, חושף את מעשה הזנות כמהות הכרחית לכינון מיניותו של הגבר. קשר נוסף שהיא מבצעת הוא בין שניים אלה ובין המדינה והפוליטיקה: "המודל הטיפוסי למיניות, שעליו יש הסכמה שבשתיקה, עודנו פרוידיאני מאוד ומהותני: המיניות היא יצר בלתי מותנה, קדם פוליטי, טבעי, ראשוני ומולד... הבנייה שתוחמת ומגדירה את החוויה... [כמימד] שעל פיו מתממש המגדר שוב ושוב, ובאמצעותו המגדר מכונן חברתית... כאשר נבין [כי] את הפגיעה בנשים כמינית במידה זו או אחרת - אזי לא נוכל להתייחס למיניות כנקייה מרבב." (מקינן, שם, עמ' 383). ועוד מוסיפה מקינן: "העובדה כי לכוח הגברי יש כוח, פירושה שהאינטרסים של מיניות גברית הם המכתיבים את משמעויות המיניות כפי שהן בחיים" (מקינן, שם: 382-380). המיניות נועדה לספק את צרכי הגבר, בין כמיניות שהיא "טובה" ובין שהיא "רעה". כחלק מאותה תפיסה גם אונס ופורנוגרפיה נכללים בתוך עמדה זו והנזקים הנפשיים והפיזיים, שתופעות אלו גורמות לנשים מובלעות ונמחקות (מקינן, שם, עמ' 379, 387). חיבורים אלה בין משגל, אונס, זנות, פורנוגרפיה ניצבים כאן כהסדרים שאינם שונים מן היחסים המיניים הישנים, הם פשוט מולבשים בלבוש עדכני ומוצגים שוב ושוב כ"כורח" וצורך גבריים טבעיים בהם נחשפת התביעה להמשכת טיפוחה של הזנות כמענה לגיטימי לכורח זה.

אהבה רומנטית מצד אחד והגדרת המשגל כאונס מצד שני מרחיבים את גבולות דיונונו תוך פריצת הגבולות הצרים והנוקשים יותר המחלקים בין מיניות "טובה" ומיניות "רעה" כתופעות מנוגדות. במקביל לטישטוש גבולות זה נחלשים גם הגבולות, הכלכליים והתרבותיים, של המדינה של ימינו לנוכח תהליכי גלובליזציה.

זנות וגלובליזציה

גלובליזציה הינה תהליך רב מימדי שנמשך על פני כמה עשרות שנים ולו השלכות על הכלכלה והפוליטיקה של המדינה במשמעות הרחבה של המושג. לעניינו, חשיבות התהליכים הללו בכך שהם מחלישים את כוחותיהם של מנגנוני המדינה והופכים אותה לתלויה בכוחות בינלאומיים ומשרתת אותם. כוחות כגון מוסדות פיננסיים כמו הבנק העולמי וקרן המטבע הבינלאומית, פסגות בינלאומיות של המדינות החזקות מבחינה כלכלית כגון ה G8, פירמות כלכליות בינלאומיות החולשות על כלכלותיהן של מדינות בעולם הבלתי מפותח, ארגונים פוליטיים בינלאומיים כגון בתי המשפט הבינלאומיים ארגוני האו"ם באירופה ועוד. כל אלה מציבים בפני המדינה אתגר של לגיטימציה וריבונות שנמצאת עקב כך בתהליכים של טרנספורמציה. בין שני אלה, החלשות גבולות המדינה וטשטוש הגבולות בין מיניות "טובה" ומיניות "רעה", נוצרת זיקה שמלבישה את הזנות בלבוש תואם לשינויים שנוצרו. הזירה הבינלאומית נפתחה ויצרה מקום להגדרות מחודשות על מיניות וזנות. מעתה הרצף ללא

גבולות של סחר במין הוא, מורכב הרבה יותר, מכפי שהוא מוצג ומיוצר במוסדות המדינה, אף כי הציר המהותי נותר כשהיה: הזנות כעניין שקושר מין וממון.

בכל העולם "החופשי", כמו גם בישראל, נמצא הסחר בבני אדם בעלייה מתמדת. האוכלוסיות הנפגעות ביותר שייכות על פי רוב, לתושבי מדינות עניות, מיעוטים, ילדים ונשים. הביטוי הנפוץ והפומבי ביותר הוא הסחר בנשים בתעשיית המין אף כי יש לו פנים רבות (לבנקרון ודהאן, 2003, עמ' 5). סחר בבני אדם היה קיים תמיד אך קיבל צורות חדשות, מתוחכמות ומקיפות יותר, כתוצאה מהאפשרויות שעידן הגלובליזציה מאפשר. גם כאן, ההסדרים הבינלאומיים פועלים על פי מוסר כפול ומושרשים במיתוסים עמוקים, המלמדים עד כמה התופעה אוניברסאלית.

בחיבורם, נעמי לבנקרון ויוסי דהאן, "אישה עוברת לסוחר סחר נשים בישראל משנת 2003" עולים הנתונים הבאים: בשני העשורים האחרונים חל גידול משמעותי בסחר בבני אדם למטרות מין והוא משתקף בצמיחת הסחר במין לסדר גודל של תעשייה בינלאומית מגוונת. (לבנקרון ודהאן, שם, עמ' 9). הכלכלה הגלובלית קשורה בטבורה לתפקודן של המדינות. מדינות, המבקשות סיוע כלכלי, נאלצות להתאים את עצמן לאידיאולוגיה כלכלית חברתית, נאו - ליברלית. התאמה זו כוללת, בין היתר, גם צמצום כוח השליטה של המדינה בעיצוב המדיניות הכלכלית כמו גם עיצוב מדיניות הרווחה והחברה. "פתיחת שווקים מקומיים בפני משקיעים זרים, הפרטה וביטול סובסידיות לענפי משק מקומיים" (לבנקרון ודהאן, שם, עמ' 10) העבירו את מרכז הכובד של כוח השלטון מידי המדינה לידי הכוחות הכלכליים הגלובליים. כתוצאה מכך מדינות עניות נאלצו לערוך שינויים רבים בעיצוב המדיניות כך שהצרכים יעמדו בהתאמה לצרכים הפנימיים של החברה, כתנאי לקבלת סיוע מקרן המטבע הבינלאומית ומהבנק העולמי. לטענת לבנקרון ודהאן השינויים הללו הם שגרמו להידרדרות חברתית והכלכלית של מדינות רבות. הידרדרות זו כללה בין היתר, גידול חד באבטלה ובעוני, שירותים חברתיים מצומקים, התרחבות הפשע, התפתחות שוק שחור ואיתו שוק עבודה לא פורמאלי, שעובדיו חסרי הגנה מפני גילויים של ניצול ואלימות (לבנקרון ודהאן, שם, עמ' 10). תהליכי שינוי מסיביים אלו, נובעים מהתמוטטותם של הרשויות במדינות הגוש הקומוניסטי ובמחצית ההמיספרה הדרומית. התמוטטות והידללות הקהילות הללו היא אשר פתחה פתח לארגוני פשע רבים לעסוק בסחר בנשים בקנה מידה עולמי, כמקור הכנסה אטרקטיבי יותר. בהיות הסחר בנשים בעל רמת סיכון נמוכה לעומת רווחים גבוהים, בעיקר בהשוואה לצורות סחר בלתי חוקי אחרות בקני מידה עולמי כמו סמים ונשק (לבנקרון ודהאן, שם, עמ' 12). רוב רשויות השלטון במדינות המפותחות נוטים לעצור ולהעניש את הנשים ולא את סוחריהן (לבנקרון ודהאן, שם: 16). בנוסף, בהיותה של הזנות חלק מתחום עניינם

של גברים, קל מאוד לארגוני הפשע לשחד פקידי ציבור ואנשי ממשל, כמו גם פקידיים ושומרים במעברי גבול, שרובם צורכים שירותי מין, כדי להבטיח את המסחר (לבנקרון ודהאן, שם, עמ' 12). למעשה, כל הדינאמיקה הזו מתחוללת בתוך עולם של גברים, למען גברים, על ידי גברים. מודגש בדו"ח כי הסתמכות הנשים המבקשות להגר על ארגוני פשע גדלה ככל שתקנות ההגירה של מדינות היעד חמורות יותר, זאת על מנת להסדיר את כניסתן ואת עבודתן בכדי לעקוף את הדרישות החוקיות בארצות היעד (שם, שם). התהליך שמתחולל הוא בעצם הפרטת המבנים המדינתיים שכונו את ההבחנה בין מיניות "טובה" למיניות "רעה" מאז ומעולם. הזנות עוברת הפרטה באותו מובן שכל המבנים הכלכליים עוברים הפרטה וחוצים את הגבולות המדינתיים, תוך שהם מקבלים פנים גלובליות. במובן זה לא מדובר בהחלשות המדינה ביחס לשוק העולמי אלא בהתעצמותה כזרוע ביצוע מפריטה. לפיכך, לא ניתן לראות את אוזלת היד שהמדינה מגלה בהתמודדות עם הסחר הבינלאומי במין ובממון, כנובעת מחולשתה. השלכתה של מציאות קשה זו, על היחס לנשים בחברה, כסובייקט אנושי, מתלכדת עם תפיסת אחד מתפקידיה החברתיים המסורתיים - הענקת שירותים מיניים. בנוסף, הגירת עבודה זמנית נחשפות כתופעות שכנות, המתרחבות בהתמדה בעולם הניאו-קפיטליסטי. אולם שכנות זו כשלעצמה איננה חדשה. ידוע שנשים עניות שעבדו והשתכרו פחות מן הדרוש למחייתן "השלימו" את הכנסתן על ידי עיסוק בזנות, עוד בימי המהפכה התעשייתית (רוברטס, שם, עמ' 264-267).

תיאור זה משקף כיצד מאפשרת הגלובליזציה להמשיך ולהחזיק בו זמנית בקיומו של הציר מין ממון גם כעברייני וגם כחוקי בכל שוקי העולם. מדינות משתיתות חלקים משמעותיים מכלכלתן על תעשיית המין. תהליכי הגלובליזציה עודדו צמיחה של שוקי מין נגישים, בהם יש ביקוש רב לנשים זרות, בדרך כלל ממדינות עניות. נשות העולם השלישי נתפסות כמקור לגירויים מיניים חדשים. גברים מהוגנים מארצות מערביות מוצאים דרכם לבילוי חופשתם בארצות הפסיפיק ודרום מזרח אסיה, בעיקר בתאילנד מייצרים תיירות מין ענפה ומשגשגת. הסחר בנשים פועל על פי כללי השוק ובו סחר במין כמוהו ככל סחר אחר. מסחור זה בא לידי ביטוי בעלייה דרמטית של מרכזי זנות, שבהם נפגשים ספקי וצרכני שירותי מין מכל רחבי העולם, של תיירות מין המשווקת במערכות תקשורת, חוצות מדינות ותרבויות, כמו האינטרנט (Alexander, 1997). על מנת לנהל רשת ענפה זו התפתחו עקרונות מסדירים חדשים, של פיקוח על מיניות זמנית שמתאפשרים ככל שגבולות המדינה וכוחה נחלשים לנוכח תהליכי גלובליזציה מוצאים ותלותה של המדינה בתהליכים אלה נעשית כמעט בלתי נמנעת. זאת למשל ניתן למצוא במאמרה המכונן של ז'קי אלכסנדר על תעשיית המין באיי הבהאמה. תעשייה שמרוויחה כשני שלישי מהתפוקה הכלכלית של מדינת הבהאמה, מבססת את תעשיית התיירות על הזנות, תוך מתן חסות פורמאלית של המדינה. זו משמרת את תעשיית המין כחלק אינטגרלי מהתענוגות, שהמדינה יכולה להציע לתיירים

(Alexander, 1997). באופן זה הפכה תעשיית הזנות למרכיב יסוד שמבטיח את הצמיחה בכלכלת המדינה של הבהאמה. אולם, בעת ובעונה אחת, מעצם היותה של הבהאמה מדינה קתולית, היא מעלה על נס גם את האתוס של קדושת המשפחה והפריון ומציגה אותם כיעד לאומי. אך מאחר שלא ניתן לשכן את הזנות ואת המשפחה זו לצד זו כיעדים לאומיים הרי שהמדינה אוחדת בשני הקצוות, מצד אחד ממסדת את הזנות ומצד שני מגנה את הזנות כבלתי נאמנות למדינה (Alexander, 1997). המקרה של איי הבהאמה משקף היטב כיצד דבר לא השתנה בעניינה של המדינה לרצות בזנות ולגנותה באחת וכך להנציח את ההבחנה הנושנה בין מיניות "טובה" ומיניות "רעה" ולנקוט פרקטיקות של מיסוד ופיקוח סותרים אך בו זמניים.

אמביבלנטיות ודישדוש במצב בישראל

לא בכל המקרים מצב העניינים הוא כל כך ברור כמו באיי הבהאמה, בו ניתן להצביע במפורש על הדואליות שבין זנות ומיניות "טובה". מדינת ישראל מספקת דוגמא למצב עניינים מורכב ופחות מפורש מזה. טענתנו לפיה המדינה איננה מבקשת למגר את הזנות כליל, מוצאת הד ציבורי עכשווי בדבריו של ח"כ רשף חן, מסיעת שינוי בכנסת: "אני מניח, שכולנו מבינים שהתופעה קיימת בגלל הביקוש. אם מישהו יראה לי שאנחנו יכולים להפסיק את התופעה, אני אשמח להצטרף אליו. אשמח שמישהו יראה לי איפה כן הצליחו לעשות את זה... אבל עד אז, אם אנחנו מוכנים לקבל את ההנחה, שבחברה ובחברה הישראלית בפרט, על המרכיבים השמרניים שלה שיוצרים דחף מיני, בלתי ממומש, חזק מאוד, אנחנו לא נצליח למגר את תופעת הזנות" [הדגשה שלנו ה.ד.כ. ו.א.כ.]. טענתה של מקינון שהובאה לעיל מתאששת מתוך דברי חבר הכנסת רשף ולפיהם ישראל לא באמת מעוניינת למגר את הזנות. הביקוש לזנות הינו כורח הכופה על המדינה כביכול מדיניות מסוימת. דבריו של חבר הכנסת רשף גם מתכתבים עם מדיניות חקיקתית ארוכת שנים בתחום זה. בשנים 1962 ו - 2000 נערכו שתי רפורמות חקיקה מקיפות בסוגיית הזנות בישראל. בשנת 1962 נחקק החוק לתיקון דיני העונשין (סרסרות ומעשי זנות) מ - 1961, אשר החמיר באיסורים הקשורים בעיסוק בזנות. בשנת 1977, בעקבות הועדה לבדיקת בעיות הזנות, בראשות השופטת הדסה בן עתו, שולבו הוראות חוק אלה בסימן י', "זנות ותועבה" לחוק העונשין החדש, שנחקק באותה שנה (קמיר, 2002, עמ' 183). כותרתו של החוק חושפת את יחסה הבעייתי של מדינת ישראל אל התופעה. אף על פי שהמילה "תועבה" מתייחסת בחוק לפרסומים פורנוגרפיים, צימודה למושג זנות ועצם משמעותה הרחבה של המילה, תוך קישורה למקורותיה הדתיים וההיסטוריים, (מקורה של המילה "תועבה" הוא בתנ"ך, שם היא מופיעה בהקשרים של זנות, או הומוסקסואליות ומשמעה שחיתות מוסרית מינית ורוחנית (שטיינברג, תשמ"ג)), מעידים על שימורה של תפיסה מפותלת של המדינה לנושא. טענה זו באה לידי ביטוי גם בספרה של אורית קמיר *פמיניזם, זכויות ומשפט*: "חוק העונשין הישראלי, כמו

החוק הבריטי, אינו מביע, לכאורה, עמדה מוסרנית כלפי העיסוק בזנות וגם לא עמדה ליברלית המחייבת רגולריזציה של הזנות" (קמיר, שם, ע' 184). הזנות מוצגת בחוק הישראלי כעיסוק שלילי ועם זאת, החוק אינו הופך את הנשים העוסקות בזנות לעברייניות. מאחר והזנות אינה מוגדרת כלא חוקית, ניתן להסיק מכך, כי היא מותרת בגבולות מדינת ישראל. כל זה משמש קרקע נוחה לקליטת מגמות הגלובליזציה של הזנות שהכו שורש עמוק בישראל. העדר בהירות בעמדתה של ישראל, מגיע לכדי קיצוניות וסתירה ביחסה לסחר בנשים.

ישראל חתמה על מספר אמנות בינלאומיות המחייבות אותה לפעול נגד הסחר בנשים¹. בו בזמן בשנת 1998 מצאה הועדה לזכויות אדם של האו"ם, שיחסה של ישראל אינו תואם את רוח האמנות². בשנת 2002 למשל, פרסם האו"ם דוח על מאבק בפשעים בינלאומיים המלמד על כך שיבוא נשים לישראל מגיע ל-3000 בשנה³. רק לאחר פרסום הדו"ח האמריקאי העוסק בסחר בבני אדם⁴ על הסחר בנשים גם בישראל, בשנת 2001, החלו רשויות המדינה לפעול נגד הסחר בנשים למטרות מין בשיתוף עם ארגוני זכויות אדם. זאת מאחר ופרסום הדו"ח לא רק המיט בוסה על ישראל, אלא גם הציב איום ממשי, על ידי איסור מתן סיוע כלכלי שאינו הומניטארי למדינות, שאינן עומדות בתקן המלחמה בסחר בנשים (לבנקרון ודהאן, שם, עמ' 37-38). בדו"ח של 2002, ישראל הועלתה לדרגה השנייה מתוך שלוש⁵ זה דירוגה גם בדו"ח של 2003⁶. האיום הכלכלי הוסר, אבל גם הדרגה השנייה פירושה על פי לשון הדוח, שישראל אינה מקיימת במלואן את אמות המידה המינימאליות לחיסול הסחר בנשים (המרמן, 2004)⁷.

תופעת הסחר בנשים נדונה מתוך הבנה של הקשר בין מיניות וממון ולא אחת דנה ועדת החקירה שהוקמה בעקבות הדו"ח האמריקאי בהיבט הכלכלי. למשל, הנכונות לטפל בנושא עלתה באופן אירוני, רק כאשר נכנס הדיון לאפשרות של גביית מיסים מרווחים המופקים מן הסחר בנשים. אפשרות שהועלתה כצורה של מתן קנסות על עבירות של הלבנת הון, כמו גם, גביית מיסים גבוהים מסוחרים הנשים (שם, שם). המניע לגישה אבסורדית זו היה הרצון כי הסוחרים לא ייצאו נשכרים לחלוטין מחטאם, כשהם גם נהנים מהפקת רווחים בלתי חוקיים וגם לא משלמים מס. באותה ישיבה, ב-2001 העלה שר הבריאות דאז, ניסים בן דהן, את שיקומן של קורבנות הסחר, אך הושמעה הטענה המסורתית של חוסר תקציב (לבנקרון ודהאן, שם, עמ' 50).

היחס האמביוולנטי העולה מהתהליכים המורכבים בתנאי גלובליזציה ביחס לחיבור מין ממון בין זנות ובין סחר בנשים מודגם היטב ממדיניות זו. חשוב לציין שההתמקדות היא בבעיית הסחר בבני אדם כשלעצמו, ואילו עצם ההתמודדות עם סחר במיניות ובנשים נידחק הצידה (לבנקרון ודהאן, שם: 13-18). באמנות בינלאומיות לגבי סחר בנשים אותם הזכרנו כאן גם נשמר הויכוח לגבי חשיבות ההבחנה בין זנות בכפייה לזנות כבחירה. אם ב-1949, "אמנת

הא"ם לביטול סחר בבני אדם וניצול זנות", גינתה כל מי שמנצל אישה העוסקת בזנות, גם אם היא הסכימה לכך, באמנות מאוחרות יותר, יש הבחנה במובלע בין זנות כפויה לזנות מבחירה. ההגדרה המשפטית הבינלאומית, המקובלת כיום, אושרה בשנת 2000 ומטרתה להלחם בסחר בבני אדם, במיוחד בסחר בנשים ובילדים ולהגן על נפגעים, תוך כיבוד זכויות האדם שלהם. מנסחי האמנה נמנעו מניסוח מפורש, שיכלול את הזנות מרצון תחת ההגדרה של סחר בבני אדם, אף כי הייתה הסכמה גורפת, כי זנות בכפייה נכנסת להגדרת סחר בנשים (לבנקרון ודהאן, שם עמ' 14-15). במילים אחרות, הכנסת התופעה של סחר בנשים תחת הגלובליזציה, אפשרה את הרחבת ההגדרה המסורתית והכנסת הזנות לתחום ההגדרה של סחר בנשים, אך לא הובילה להתמודדות מעמיקה עם מקורותיה ועם הכוחות הקמאיים של המדינה, המאפשרים אותה. הפעולות שננקטו הבחינו היטב בין הטיפול בציר מין ממון, כאופציה לגיטימית לפיתוח תעשיית המין ובין הסחר בנשים כבנות אדם עליהן מושתתת כל התעשייה הזו.

הסחר בנשים זוכה כיום לפרשנויות שונות אשר להן השלכות מעשיות על המדיניות והאמצעים להתמודדות איתו ועם קורבנותיו (שם, שם). הגישות בהן מחזיקות רוב המדינות מלמדות על האינטרס שלהן להמשיך ולראות בזנות המהגרות ובקורבנות הסחר איום סמוי על גבולות שליטתה של המדינה. גישות אלו מתמצות באופן חוזר, בהדגשת העיסוק בזנות כתופעה אקראית אליה נקלעות נשים כפרטים ואף לעיתים עוסקות בה כעניין של בחירה (לבנקרון ודהאן, שם, עמ' 15-18) ומתעלמות מן היסודות המבניים המכללים אותה. אינטרס זה נועד לחזק את ההפרדה בין מעשה הסחר הלא מוסרי לבין הגילויים הלגיטימיים כביכול של זנות מבחירה. מהלך אנלוגי מפותל כזה, נועד לשמר את הפריבילגיות המיניות של הגברים גם מחוץ למוסד המשפחה, וכנגזרת מכך למנוע את האפשרות של נשים לצבירת הון מסחר ביחסי מין, מחוץ לגבולות הפיקוח של המדינה בסדר גלובאלי. באופן זה עולה בבהירות המגמה הישנה נושנה, לקיים את ההבחנה בין מיניות "טובה" למיניות "רעה", באמצעות שימור הזנות כמסמנת גבול, גם במצבי קיצון של סחר בבני אדם.

הטיפול במקרים של ישראל, בהאמה ואף הקישור בין סנקציות בינלאומיות וסחר בנשים בסך הכול מבקשים לתחום את הזנות ולהשאירה תחת פיקוח עם מידות שונות של מיסוד. ועל כן שוב, אין לראותם אלא כאמצעים חדשים לעיקרון הישן של שמירה על הסדר והתגוננות מפני תוהו, אותו הצגנו בניתוח הטאבו שתכליתו תחזוקתה של חברה נקייה מפני זוהמה, כפי שעלה מניתוחה של מרי דגלס (דגלס, שם עמ' 28-30). ככל שהדברים משתנים כך הם נותרים כשהיו כמאמר הפתגם הצרפתי, plus ca change plus c'est la meme chose.

סיכום ומסקנות

סכום ומסקנות תיאורטיות

במאמרנו עסקנו במושג הזנות כתופעה פוליטית. על מנת לבסס טענתנו שלא מדובר ביחסים אקראיים, אישיים מלוכלכים שמתקיימים במרחבים שוליים הרחק מעיני השלטון, הצבענו על התופעה כפי שהיא ניבטת משני צירים: ציר גלוי וציר סמוי. בבדיקה זו זיהינו את מקורותיהם ואת זיקותיהם לסדר הפטריארכאלי. כבר במהלך ההתחקות אחר השורשים המיתולוגיים הדתיים וההיסטוריים המופיעים בספרות המשמשת להנחותינו, ניתן היה להבחין בקו תיחום בין "מיניות טובה" ובין "מיניות רעה". הזנות, כתופעה פוליטית מקושרת בין מין וממון ובמובן זה חולשת על ציר שהמדינה מופקדת עליו. המדינה רותמת את הזנות לכינון הסדר הרצוי לה באופן שמעמיד אותה כניגודו בשני מובנים. ראשית כדי ליצור את הבחנה המבוקשת בין מיניות "טובה" ובין מיניות "רעה" ושנית כדי להתוות את הקו התיחום בין סדר לתוהו. אף כי שתי הבחנות אלה לא נחשפות תמיד באופן ברור לאורך התקופות ההיסטוריות, הן מתקיימות ומבליחות כפועל יוצא של סגנון תרבותי ורמת הסדר הפוליטי. מידת הלגיטימציה ומידת הלגיטימציה של תופעת הזנות עלו כשני פרמטרים של שימוש פוליטי של מיסוד ופיקוח שהמדינה מפעילה. הפיקוח יכול למצב את הזנות במרחב המכונן אותה כבלתי לגיטימית בעליל, או למסד אותה בדרכים שונות עד כדי ניסוחה ותפיסתה כענף עליו מושתתת כלכלת המדינה. בכל מקרה גם בתקופות של גינוי חריף של הזנות, אין המדינה מעוניינת במיגורה. בבדיקת ההגדרות והקווים התוחמים בין מיניות "טובה" ל"רעה" מתקיימת דינאמיקה שמטשטשת את גבולות הקשר בין מין וממון גם במקרים של מיניות "טובה" וגם במקרים של מיניות "רעה" ונוצרת נדידה של יסודות מתחום אחד למשנהו. במאה ה-20, הפכו גילויי מיניות לפעילות נסבלת גם בפרהסיה וקושרו לרומנטיקה. הקשר בין ממון עבר שינויים בין התקופות ובעת החדשה זוהו אצל אנגלס כיסודי לשליטה על הקניין הפרטי, אצל אילוז חובר לאהבה הרומנטית ואילו מקינון קשרה אותו לאונס. כל אלה התרכזו בניתוח רדוקציוניסטי בסוגיות מיניות וממון כשלעצמם, וכשלו בפירוק הציר המחבר בין ממון. הם עמדו על התכנים המהותיים המכוננים את המיניות לעצמה או את הממון לעצמו אך לא על הציר המקשר ביניהם והמייצר את המבנה המנציח את החיבור בין מין לממון. חיבור זה שנעלם מעיניהם הוא חיבור מהותי לתכנים הפנימיים המחוללים את הפוליטיזציה של הזנות עליו מבקשת המדינה לפקח. בתוך דינאמיקה שהתפתחה בעידן הגלובליזציה נרתמה המדינה מחדש על מנת לנכס ולהחזיר לעצמה את השליטה על הציר מין-ממון, וכך הרחיבה את גבולות ההכלה, מה ששימש כבסיס מחדש לסובלנות גם כלפי סגנונות וגילויים חדשים של עיסוק בזנות וגם כלפי הגדרתה כפעילות הנעשית כביכול מתוך בחירה. גילויים אלו, השתקפו מתוך תהליכי התיעוש המואצים שהגדילו תעשיות של העוסקות בזנות והגיעו לשיא בעידן הגלובליזציה, בו הייתה הזנות לענף תעשייתי. הדבר בולט במיוחד כאשר מתברר שהמשיכה של גברים מערביים לזנות אקזוטיות מכלכלת את ענף תיירות המין הבינלאומית. מן הניתוח עולה כי עוצמתו של הציר מין-ממון משתנה

חליפות ולובשת רמות וצורות תרבותיות שונות של מיסוד ופיקוח. אולם, לא ניתן להכריע בשאלת התחזקות או היחלשותו של הציר מין ממון. יחסי הגומלין בין המדינה לבין הזנות שרויים כל העת בעמידתה של המדינה על המשמר מפני הפקעת השליטה על ציר זה מידה. מנקודת מבט זו הופכת תופעת הזנות לכוח חתרני המעמיד את המדינה הכן מפני אפשרות של כרסום בשליטה על ציר המין-ממון. אפשרות שטומנת בחובה גם הבטחה לנשים להפקיע מידי המדינה את השליטה על מיניותן שלהן. בעידן הגלובליזציה התרחב שטח המאבק והוא חורג אל מעבר למדינה הבודדת ומתחולל במרחבים בינמדינתיים. מה שמקשה יותר להתמודד עם סוגיית השליטה של המדינה על גופן ומיניותן של נשים. לפיכך, מסקנתנו המעשית היא שבהתבקש מדיניות שתתמודד עם התופעה, לא מדובר כאן בציפייה שהמדינה תמגר את הזנות אלא בהסרת רגלה של המדינה מן הציר מין ממון ומן המונופול שלה על הגדרת המיניות "כטובה" או "כרעה". הסרת רגלה של המדינה משמעה אינה שהזנות תמוגר בעקבות כך, אלא שמעמדה לא ייגזר ויוגדר על פי אמות מידה מוסריות כאלה או אחרות. הזנות, כפעילות הקושרת בין מין וממון נגזרת מעצם מיקומה של המיניות של נשים בחברה. הנובע מכך הוא שלא בזנות צריך לטפל, אלא בשינוי מעמדה של מיניותן של נשים בחברה ובמדינה, שנקבע ונשלט מאז ומעולם על ידי גברים, ויש להחזירו למקומו המתבקש, לשליטתן של הנשים עצמן.

יישומי מדיניות והתערבויות רווחתיות או המנעות מהן?

לאור מסקנה זו נשאלת השאלה האם ניתן לעצב מדיניות ישומית או ליצור התערבויות רווחתיות שיהוו תנאים מוקדמים להתחוללותו של שינוי בו נשים תוכלנה להחזיר לעצמן את השליטה על מיניותן וגופן? בצורתה זו טומנת השאלה סתירה בחובה שהרי התביעה היא ליצור זירה לשחרורן של נשים על גופן ומיניותן מהתערבותה של המדינה. לפיכך, ההמלצה היישומית המתבקשת לאלתר היא להרפות מהתערבות ולצמצם ככל הניתן את נוכחותה של המדינה על זרועותיה מן העניינים הנוגעים לגוף ולמיניות של נשים. לחילופין, מדיניות התערבותית נחוצה דוקא כנגד אותם כוחות שממשיכים לשלוט בנשים, בגופן ובמיניותן בכל האמצעים הזמינים להם, החל בצורה הגלויה והבוטה של סרסרות לצורתה, תעשיית המין לצורתה המודרנית, ולא פחות מכך, הצורות המסורתיות של הסדרי חיתון וממון בדרכים מסורתיות המתעלמות ממאווייהן של הנערות המוסדרות לחיתון. מהלכים אלה קודמים בהכרח לעיצוב מדיניות רווחה בצורתה המסורתית, בבחינת "רשימת מכולת" של המטלות של סיעוד הזונה, טיפול קהילתי בזונה, סדנאות לשיקום נערות במצוקה, התערבות של מוסדות רווחה ועוד. לצד עיצוב מדיניות של שינוי גישת המערכות הציבוריות כגון המשטרה ובתי המשפט. "רשימת מכולת" זו אין בכוחה לחולל את השינוי המבוקש של פיקוח על הציר מין ממון. זאת משום ששורשי התופעה מצויים עמוק בהרבה מהמימדים הגלויים של המדינה. הם טבועים בטבעה של המדינה כפטריוארכאלית. על כן, פעילות מעשית פירושה

החזרת שליטתן של נשים על גופן ומיניותן מצד אחד ושינויים מבניים במערכות המדינה השונות שיערערו על ההבחנות השורשיות של גישות פטריארכאליות שמעצבות הבחנות מיניות של טוב ורע. מתוך כך מתבקשים, ביטול ההבחנה בין מיניות "טובה" ומיניות "רעה" ובו בזמן חשיפת הקשר בין מיניות ופריון, ייצור וממון. על כן השינוי מתחיל בשיח אמיץ ופתיחת דיונים ציבוריים בסוגיות אלו.

ביבליוגרפיה

1. אברבנאל, ניצה. (1994) *חווה ולילית*, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן.
2. אוסטינובה, יוליה. 2005. "זנות בהיכל: זנות ונערות ליווי ביוון העתיקה ובפולחניה", *זמנים, רבעון להיסטוריה, גיליון מס' 90*, האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב 30-39.
3. אזרחי, אוהד, וגפני, מרדכי. (2005). *מי מפחד מלילית*. תל אביב: מודן.
4. אילוז, אווה. 2002, *האוטופיה הרומנטית בין אהבה לצרכנות*, ירושלים: כתר..
5. אנגלס, פרידריך. (1940) *מוצא המשפחה והקניין הפרטי*. תל אביב. הקיבוץ הארצי השומר הצעיר..
6. דה בבואר, סימון. (2001). *המין השני: כרך ראשון- העובדות והמיתוסים*, תל אביב: בבל.
7. בטלר, ג'ודית. (2004). *טענת אנטיגונה: יחסי שארות בין חיים למוות*. תל אביב: .. רסלינג.
8. בראונמילר, סוזאן. (1980). *כניגוד לרצוננו: גברים, נשים ואונס, המין השני*. גבעתיים.
9. ברקוביץ', ניצה. (1999). "אשת חיל מי ימצא? נשים ואזרחות בישראל". *סוציולוגיה ישראלית*, ב(1), עמ' 31-277.
10. ג'ונס, לסלי דין. (2005). "זנות כמסך עשן: מעשה בזנות צמרת ביוון העתיקה". *זמנים, רבעון להיסטוריה, (גיליון מס' 90)*, האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב, עמ' 40-50.
11. גרובר, מאיר. (2005). "זונה וזנות בעולם המקרא" *זמנים רבעון להיסטוריה, (גיליון 90)*, האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב..
12. גריפין, סוזן. (2003). סיפורן של הקורטיזאנות: אמנות הפיתוי של נשות האהבה במהלך ההיסטוריה. תל אביב: מטר .
13. דאור, אריאלה (1990). *נגה: כתב עת פמיניסטי*. תל אביב, (גיליון 19).
14. דגלס, מרי. (2004). טוהר וסכנה: ניתוח של המושגים זיהום וטאבו. תל אביב: רסלינג.
15. המרמן, אילנה. (2004). תל אביב: עם עובד .
16. וובר, מאכס. (1961). *הפוליטיקה בתורת מקצוע*, תרגום: אפרים שמואלי. ירושלים: שוקן.
17. טננבוים, נ. אברהם. "על עברת הזנות" אל תחלל בתך להזנותה, פרשת אחרי מות קדשים". [גירסה אלקטרונית] "דעת" אתר אינטרנט ללימודי יהדות ורוח. תשס"ו, (גיליון 249),

נדלה מ <http://www.daat.ac.il>

18. לבנקרון, נעמי ודהאן, יוסי. (2003). *אישה עוברת לסוחר סחר נשים בישראל*. נכתב בסיוע של מוקד סיוע לעובדים זרים וארגון אישה לאישה – מרכז פמיניסטי חיפה, מרכז אדווה.
19. מילט, קייט. (2006). "תיאוריה של פוליטיקה מינית" *Sexual Politics. 1970* בתוך *ללמוד פמיניזם: מקראה*. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
20. מקינון, קתרין. (2006). "מיניות, פורנוגרפיה ושיטה: הנאה תחת פטריארכיה", בתוך *ללמוד פמיניזם: מקראה*. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
21. פלג, יפעת. (2005) "העיר של ונוס-בתי הזונות של פומפיי". *זמנים, רבעון להיסטוריה*, (גיליון מס' 90). תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
22. פוקו, מישל. (1986). *תולדות השיגעון בעידן התבונה*. ירושלים: כתר.
23. פוקו, מישל. (1996). *תולדות המיניות*. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
24. פייג-וישניא, רחל. (2005). "הקדמה: בנות אפרודיטה - זנות וזונות בעולם העתיק". *זמנים רבעון להיסטוריה*, (גיליון 90). תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
25. פרויד, זגמונד. (1968). "ההרצאה ה-33: הנשיות". *כתבי זגמונד פרויד, כרך חמישי - מסות נבחרות* תל אביב: דביר בע"מ.
26. קמיר, אורית. (2002). *פמיניזם, זכויות ומשפט*. תל אביב: הוצאת האוניברסיטה המשודרת, משרד הביטחון.
27. רוברטס, ניקי. (2006). *זונות עושות היסטוריה הסחר במין בחברה המערבית*. תל אביב: סיטרא אחרא.
28. שטיינברג, אברהם. (תשמ"ג). "השקפת היהדות על החיים המיניים". *ספר אסיא* כרך רביעי, ירושלים: הוצאת ראובן מס בע"מ.
29. בג"צ 2394/95 סבטלנה מוצ'קין נ' משרד הפנים ואח', מט(3) 274, 277.
30. זומר, א. "התוצאות הנפשיות של עיסוק בזנות". הרצאה שניתנה בכנס *סחר בנשים, זנות ומה שביניהם*, תל אביב, 22.9.00.

31. Agamben, Giorgio. (1998). *Homo Sacer: sovereign power and bare life*. Stanford: Stanford University Press.

32. Alexander, Jacqui. M. (1997). "Feminist Genealogies, Colonial Legacies" *Democratic Autonomy as a Politics of Decolonization: An*

- Anatomy of Feminist and State Practice in the Bahamas Cultures Erotic*. New York: Routledge.
33. Deleuze, Gilles and Guattari, Felix. (2003). *Anti-Oedipus: capitalism and schizophrenia*. Minneapolis, Minnesota : University of Minnesota press,
34. Michel, Foucault. (1984) . "Disciplinary Power and Subjection" in *Power* ed. S. Lucks, (pp. 229-242)
35. Migdal, Joel S. and Schlichte, Klaus. (2005). "Rethinking the State" *The dynamics of states the formation and crises of state domination*, edited by Klaus Schlichte. Aldershot, Hants, England Burlington, VT : Ashgate.
36. Kristeva, Julian. (1997. "Stabat Mater", in *Feminist Social Thought: A Reader*, ed. Diana, T. Meyers NY: Routledge.
37. Rubin, Gale S,. (1993.) "Thinking Sex: Notes for a radical theory of the politics of sexuality". *The lesbian and gay reader*.
38. Walby, Sylvia. (1989). *Theorising Patriarchy*. Cambridge: Cambridge University press.

דוחות

39. ICCPR 1966, "The International Covenant on Civil Rights And Convention on The Elimination of All Forms of Discrimination Against Women 1979." (article 6) . ע"מ 37. אצל לבנקרון ודהאן, ע"מ 37. CCRP/C/79/Add. 93 "Concluding Observations of Human Rights Committee – Israel on 28.07.1998" (paragraph 16)_. אצל לבנקרון ודהאן, ע"מ 37
40. "Protocol to prevent suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementary The Unites Nations Convention Against Transnational Organizational Crimes 2000". מתוך אתר האינטרנט של שדולת הנשים בישראל <http://www.iwn.org.il/inner.asp?newsid=26>
41. "U.S. Department of State, Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000: Trafficking in Persons Report" (2001), university of Minnesota, Human right library, from website: <http://www1.umn.edu/humanrts/usdocs/traffickingreport-2001.html>

42. "U.S. Department of State, 2002 Report Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000: Trafficking in Persons Report Released by the Office to Monitor and Combat" (June 5, 2002 **Israel**)

אתרי אינטרנט

43. תמלול כנס "מיסוד הזנות?". *מכון תודעה לחקר תופעת הזנות וסחר הנשים בעולם*,

כתבה מתוך סוכנות הידיעות הצרפתית **AFP** - נדלה מ

<http://www.macom.org.il/todaa-news.asp> ב-27/04/2003,

44. מתוך אתר חדשות מעריב. <http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/534/772.html>

נדלה ב 24/1/2007

45. "ועדת המנכ"לים בראשות מנכ"ל משרד המשפטים שילה משה". *תכנית לאומית*

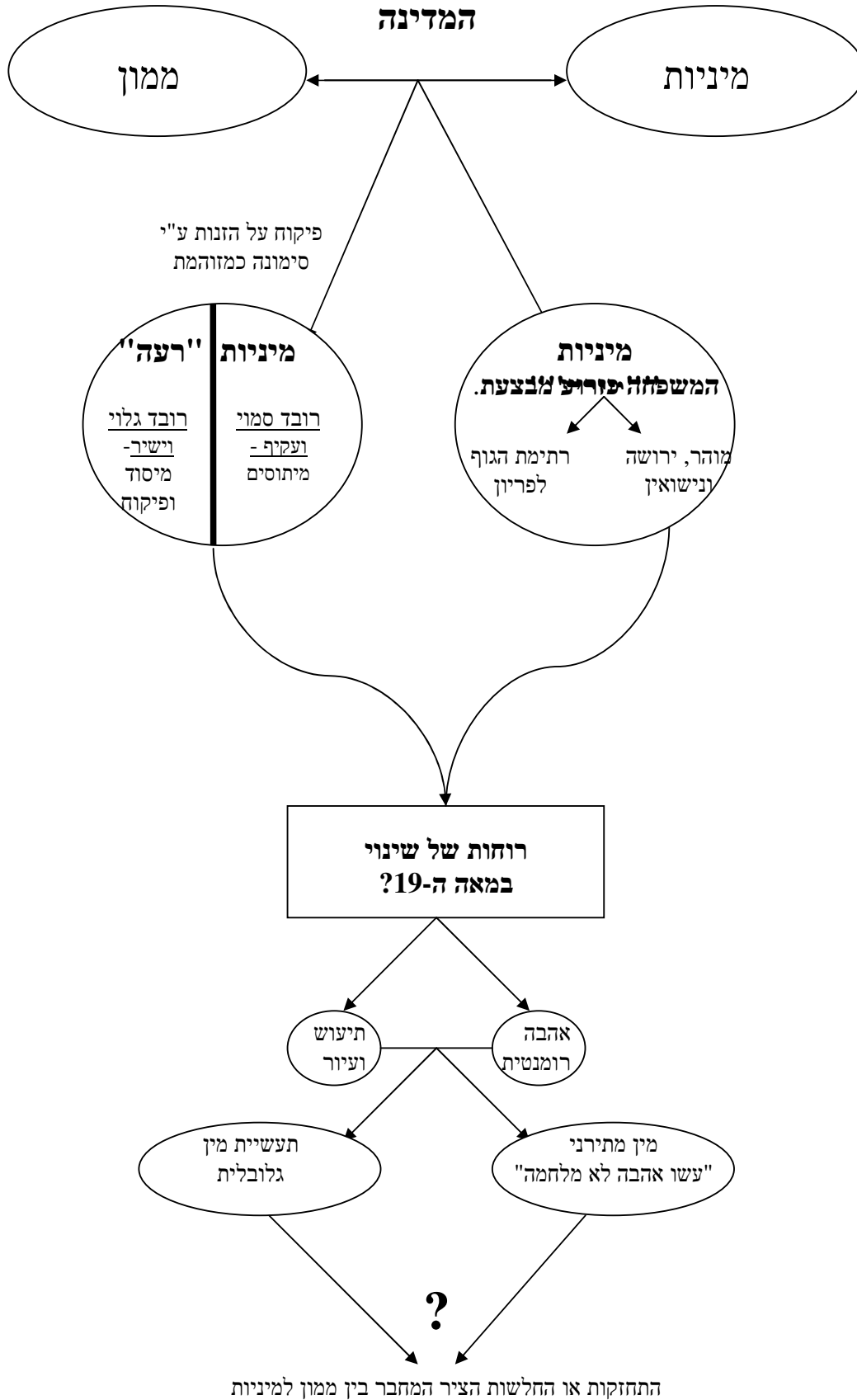
למאבק בסחר בבני אדם, משרד המשפטים, 10 בינואר (2007).

<http://www.justice.gov.il/MOJHeb/Subjects/iturSachar.htm>

46. "U.S. Department of State, Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000: Trafficking in Persons Report" (2001), Human Right library, University of Minnesota, from web site: _

<http://www1.umn.edu/humanrts/usdocs/traffickingreport-2001.html>

Convention on ICCPR 1966, The International Covenant on Civil Rights¹
The Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 1979, article 6
אצל לבנקרון ודהאן, ע"מ 37

CCRP/C/79/Add. 93 Concluding Observations of 37 ע"מ לבנקרון ודהאן,²
Human Rights Committee – Israel on 28.07.1998 paragraph 16

Protocol to prevent suppress and punish trafficking in persons,³
especially women and children, supplementary The Unites Nations
Convention Against Transnational Organizational Crimes 2000

מתוך אתר האינטרנט של שדולת הנשים בישראל -

<http://www.iwn.org.il/inner.asp?newsid=26>

U.S. Department of State, Victims of Trafficking and Violence Protection Act⁴
of 2000: Trafficking in Persons Report (2001), university of Minnesota, Human
right library, from web site:

<http://www1.umn.edu/humanrts/usdocs/traffickingreport-2001.html>

2002 Report Victims of Trafficking and Violence U.S. Department of State,⁵
Protection Act of 2000: Trafficking in Persons Report Released by the Office
to Monitor and Combat June 5, 2002 **Israel**

6

<http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2003/21276.htm>

7 הדוח האמריקאי קובע ש:

"Israel is a destination country for trafficked persons, primarily women.
Women are trafficked to Israel from the New Independent States (specifically
Moldova, Russia, and Ukraine), Brazil, Turkey, South Africa, and some
The Government of Israel does not meet the minimum "countries in Asia.
standards for combating trafficking in persons, and has not yet made
significant efforts to combat the problem"